

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 34 - 23 augustus 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Toerisme en Taal

De vakantietijd is bijna voorbij. De uitstapjes en reizen zijn tot herinnering geworden. Velen zijn naar het buitenland geweest en hebben daar op vele manieren genoten. Ik vraag me wel eens af waaruit dat genot in een vreemd land eigenlijk bestaat. Vaak gaat men daar vooral heen voor het strand dat er minder druk is dan bij ons en voor de zon waarop je meer kunt rekenen. Maar het is ook vanwege de ongewone omgeving: het landschap, de bouwtrant, de plantenwereld. Er zijn ook andere dingen te koop en je eet er andere gerechten. Dit alles maakt de aantrekkelijkheid uit van het reizen in het buitenland.

Maar hebben we niet één ding vergeten? De ontmoeting met vreemde mensen? Bij velen gaat het dáárom eigenlijk niet: ze willen rust, natuur of kunst, maar geen mensen. Maar al ben je op stap met de beste verzorgingsreis, toch ontmoet je vreemde mensen, al is het maar op straat om naar de weg te vragen. En dan krijg je het: waar gepraat moet worden sta je in het buitenland voor de taalbarrière. Een kleine groep Nederlanders die een middelbare schoolopleiding hebben gehad, kunnen van de drie moderne talen gebruik maken. De grote massa echter niet. Die mensen zijn op hun gebaren aangewezen. Hoe avontuurlijk dat mag zijn, het geeft toch een gevoel van onzekerheid. Naarmate men naar minder gebruikelijke landen gaat, neemt deze onzekerheid ook toe voor onze taalbollebozen, want daar kent slechts een fractie van de bevolking een moderne taal. Maar dat Engels dan, daarmee kun je toch overal terecht? Dat zegt immers iedereen? Maar is dit wel zo? Wanneer je je ontmoetingen beperkt tot functionarissen in hotels, ja, maar zodra je met busbestuurders, winkelpersoneel en politieagenten moet praten, dan laat het hooggeprezen Engels je in de steek. Kom je op het platteland als trekker, lifter of kampeerder, dan kun je vrijwel alleen met de landstaal terecht. Je leert een Noors, Italiaans of Kroatisch zinnetje uit het hoofd om naar de weg te vragen dat prompt wordt verstaan, maar

het antwoord kan een ware puzzel opleveren. Zelf heb ik me vroeger het Esperanto geleerd, maar hieraan heb je vrijwel alleen wat, wanneer je gebruik maakt van de plaatselijke Esperanto-consuls of van correspondentievrienden. Maar dat kan werkelijk heel veel zijn.

We mogen wel besluiten dat kennis van de moderne talen, zelfs voor mensen met een middelbare schoolopleiding, in de meeste toeristenlanden van tegenwoordig, ontoereikend is voor wat wij nodig hebben. Dit betekent dat het toerisme zoals zich dat aan het ontwikkelen is — voor de grote massa, naar velerlei landen — zich in hoofdzaak van gebarentaal moet bedienen. Nu kun je daarmee een heel eind komen, maar niet tot precieze informatie. En die is toch vaak nodig voor het halen van een bepaalde treinaansluiting, voor het verkrijgen van een bepaald geneesmiddel, voor het afwickelen van een formaliteit, of voor het ophelderen van een misverstand. En nu praten we nog niet eens over het voeren van een echt gesprek met een buitenlander of over een gezellig babbeltje van mens tot mens. En toch verleent nu juist dit vaak een essentiële charme aan een vakantie in het buitenland. Er worden vele miljoenen gulden per jaar aan het toerisme besteed, maar hoeveel meer plezier zouden de mensen van hun geld kunnen hebben als ze met buitenlanders zouden kunnen praten. En dit geldt ook voor de buitenlanders die op reis zijn. Je krijgt wel eens de indruk dat het toerisme een „big business” begint te worden, een winstmakerij, waarbij de mensen toch iets belangrijks ontgaat: kennismaking met de eigenlijke makers van het land dat ze zo aantrekkelijk vinden, praten met de mensen waarover ze in de krant lezen en die ze op de tv zien. Wat weten we van hen eigenlijk af? De informatie die we over hen krijgen is vaak door politiek gekleurd en scheef getrokken. Hoe waardevol zou het zijn zelf te kunnen vernemen hóe buitenlanders denken en voelen. Persoonlijke contacten zouden een belangrijk tegenwicht kunnen zijn tegen wat politiek geschrijf ons over hen wil

een radio-uitzending van zondag 23 augustus 1970

doen geloven. Maar menselijk contact is alleen mogelijk door praten. De taal heeft een sleutelpositie, sterker: de taal is een sleutel, nl. tot verstandhouding, tot intermenselijk begrip.

Er ontwikkelt zich massatoerisme. Dit jaar gingen naar schatting 3,7 miljoen Nederlanders naar het buitenland, terwijl ongeveer 2 miljoen buitenlanders in Nederlandse hotels verbleven. Bovendien bezochten circa 3½ miljoen buitenlanders de Nederlandse kampeerplaatsen. En dit betreft niet alleen maar verkeer uit en naar de búurlanden, nee, er was een grote verscheidenheid van landen bij dit toerisme betrokken. Dit waren Nederlandse cijfers. Wanneer u bedenkt dat in andere landen iets dergelijks aan de hand is, dan is het duidelijk dat het gaat om zeer veel mensen en veel landen. In dit licht is het dorpspraat om te beweren dat je de moderne talen moet leren. Niets blijft honderd jaar lang modern, zelfs de moderne talen niet. Je kunt in 1½ dag om de wereld vliegen, hij wordt door een wetenschap en techniek beheerst, een atoomoorlog kan er een eind aan maken. Deze wereld heeft behoefte aan één werkelijk moderne taal, aan éénzelfde, tweede taal voor iedereen. Modern betekent ook een rationele taal, waarin je je gemakkelijk kunt uitdrukken zonder geploeter met onregelmatigheden en absurde zegswijzen. Het Engels is hiervoor totaal ongeschikt. Het is zó on-internationaal, dat alle klinkers anders worden uitgesproken dan overal elders op de wereld. Een taal ook met een moeilijk idioom en vol dubbelzinnige woorden die de duidelijkheid in de weg staan. Met het Frans en het Duits is het niet veel anders gesteld. Ook deze talen zijn te moeilijk voor een efficiënt verkeer. Toch worden er door de regeringen van de betreffende landen miljoenen in gestoken om het gebruik van hun eigen taal in het buitenland te bevorderen. Daarmee wordt beoogd de eigen nationale invloed in de wereld te versterken. Het doel is zonder meer economische en culturele expansie, maar het is niet slim om dit met zulke moeilijke talen te doen. Met een gemakkelijke politiek en neutrale taal zou dit doel wel eens sneller bereikt kunnen worden. Mij is het in dit verband een raadsel waarom het Esperanto, dat zo goed beantwoordt aan alle eisen van de moderne tijd, niet al lang is ingevoerd. We schrikken immers niet meer terug voor kunstmatige dingen en toch kokhalzen nog veel mensen tegen het Esperanto, hoewel het nèt zo natuurlijk is als elke andere taal, maar dan zonder de lastige grilligheden die het spreken maar belemmeren. Waarom zouden we het internationale verkeer eigenlijk niet drastisch rationaliseren door één efficiënte tweede taal voor allen in te voeren? Dat moet dan vanzelfsprekend via het onderwijs gebeuren. Zo hebben zich immers ook de moderne talen in het internationale verkeer verbreid. Het leren van Frans, Duits en Engels is ook niet aan ons persoonlijk initiatief overgelaten, nee, we hebben het moeten slikken met de keuze van de school. Dit is met het Esperanto echter niet gebeurd en daardoor heeft het nooit massale toepassing gevonden.

Waarom is het niet als verplicht vak op de scholen ingevoerd, hoewel het juist de spraak-

verwarring zou kunnen opheffen? Daar zijn een aantal begrijpelijke en ook onbegrijpelijke redenen voor. De eerste is dat de taaldeskundigen zich nooit grondig met het talenvraagstuk hebben bezig gehouden, enkele uitgezonderd. De meeste liggen in aanbidding voor de historische talen met hun overgeleverde eigenaardigheden, die voor hen aantrekkelijk zijn, maar voor vreemdelingen lastig. De politici, die voor het onderwijsbeleid verantwoordelijk zijn, durven de taalkundigen niet tegen te spreken, hoewel ze zich maar al te goed herinneren dat ook hún schooltijd vergald werd door al die onregelmatigheid van de talen. Daarbij komt dat zij door het invoeren van het eenvoudige Esperanto hun eigen moeizaam verkregen talenkennis zouden devalueren. Want, talenkennis behoort tot de meest benijde statusartikelen! Daar kan de auto niet tegenop! Maar zelfs wie zo eerlijk is om de betekenis van het Esperanto als wereldhulptaal te erkennen, heeft vaak nog onberedeneerde weerstanden ertegen. Die zitten dieper. Zo zou het wel eens kunnen zijn dat men zijn moedertaal — en ook die van vreemdelingen — als iets zó heligs beschouwt — hij kwam immers van de moeder — dat een gemaakte taal voor iets ónheiligs wordt gehouden. Of men heeft de onzinnige gedachte dat de Esperantisten een of andere sekte vormen die zich afzondert door een geheimtaal te spreken. Zo'n misvatting bewijst overigens wel hoe gemakkelijk achterdocht en vooroordeel ontstaan wanneer mensen elkaars taal niet kunnen verstaan. Een reden temeer om de taalbarrières af te breken met een middel dat binnen ieders bereik ligt! Laten we de historische talen, de moedertaal inbegrepen, liever zien als erstukken met krullen en tierelantijnen, die in de loop der tijden deuken, slijtplekken, barsten en houtworm hebben gekregen, die ze wel erg autentiek maken, maar voor praktisch gebruik door vreemdelingen minder geschikt.

Maar ook onderwijsdeskundigen hebben soms bezwaren. Ze zeggen dat de schoolprogramma's al zó overladen zijn, dat Esperanto er niet meer bij kan. En onze politici slikken ook dit. Maar de onderwijsmensen zien niet breed genoeg. Wanneer het Esperanto verplicht leervak wordt op de scholen in tal van landen, wordt daarmee een efficiënte internationale communicatie gewaarborgd. Nationale vreemde talen behoeven dan niet meer verplicht te zijn, al zullen taal-begaafde kinderen ze natuurlijk blijven leren. De leerlingen met minder talent voor talen zullen dan andere vakken kunnen kiezen. Dus door het Esperanto in te voeren ontlast men juist de schoolprogramma's. De politici kunnen dus gerust het invoeren van het Esperanto op hun partijprogramma's zetten. Waarom doen ze dit dan niet? Of zijn ze bang dat deze zaak niet haalbaar is — zoals dat tegenwoordig heet —, omdat de grote landen Amerika, Engeland, Rusland, Frankrijk en China niet te vergeten, hierin misschien niet zouden willen meedoen. Nu wordt vaak iets niet haalbaar genoemd als men geen zin heeft het haalbaar te maken. Internationaal overleg over invoer van het Esperanto heeft echter een reële kans van slagen, omdat er geen andere afdoende oplossing is.

Het Esperanto is ook voor de grote volkeren aantrekkelijk, omdat het hen toegang tot de gehele wereld verschaft en het ook hén ontslaat van het leren van moeilijke talen. Bovendien kunnen ze dan niet verdacht worden van het plegen van taaldiscriminatie jegens de kleine volkeren. Het Esperanto is immers neutraal, dus boven-nationaal.

Waarom blijven de politici dan ondanks dit alles toch in gebreke? Hebben ze het te druk met partijhervormingen, stembusaccorden en coalities? Als de partijen dan niets willen doen om het massatoerisme te vergemakkelijken, dan zou onze onvolprezen en actieve toeristenbond de ANWB zich hiervoor kunnen inzetten. Deze voert een constructief beleid en heeft geen last van inwendige verdeeldheid. Ze kan haar goede relaties met buitenlandse zusterorganisaties daarbij inschakelen. Want het komt wél aan op internationale coördinatie. Het slagen van de actie zou óver het toerisme heen ook de integratie van Europa een flink stuk naderbij brengen en ongetwijfeld ook de internationale uitwisseling in handel, verkeer en wetenschap sterk bevorderen.

G. F. Makkink

Septemberpark

Onder het maanlicht valt het leven stil.
Avond zoekt zich terecht in het volkomen
ontvankelijk-zijn van de septemberbomen.
Er is een nacht van tederheid op til.
Dagdromen hangen langzaam te verkleuren,
tot onvergankelijk blauw teruggebracht.
Maar ieder wonder, dat ooit werd verwacht,
staat nu als van nature te gebeuren.
Vijvergeheimen, zielsdiep opgerezen,
leggen de laatste parkgeruchten stil.
In zilver ligt de kleine maan gedreven
op 't water van vergeten en vergeven.
Er is overal eeuwigheid op til.

Harriet Laurey

Uit: Loreley
U.M. Holland. 1951/52.

Publicaties van het Nederlands Gesprek Centrum

In verband met de grote belangstelling voor de laatste uitgave (nr. 37) wijzen wij nog eens op een aantal publicaties die hieraan vooraf gingen.

Het zijn:

- Nr. 30 Het Wonder
- Nr. 31 Homosexualiteit
- Nr. 32 Sociale zekerheid en persoonlijke
verantwoordelijkheid
- Nr. 33 Ethische aspecten van het
kernwapen
- Nr. 34 Misdaad en straf
- Nr. 35 De verhouding tussen de levende
godsdiensten
- Nr. 36 Democratie
- Nr. 37 Verdraagzaamheid

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische Pers - Utrecht.

ORIËNTATIE

In de serie „Mens en Politiek” verscheen het tweede deeltje, t.w.

Kiezer en gekozene

De serie bestaat uit:

1. Buitenparlementaire politiek
2. Kiezer en gekozene
3. Ideologie en politiek *)
4. Pers en politiek *)
5. Directe democratie *)

*) Deze zullen met tussenpozen van 2 à 3 maanden verschijnen.

Reeds verschenen:

Serie: Huwelijk en gezin

- 1 Verkering en verloving
- 2 Trouwen
- 3 Gezinsvorming en opvoeding
- 4 Het gemengde huwelijk
- 5 Gezin en maatschappij

Serie: De mens en zijn wereld

- 1 Atoom en kosmos
- 2 Existentie
- 3 Evolutie
- 4 Autonomie
- 5 Relativiteit

Serie: Aziatische godsdiensten

- 1 Islam
- 2 Confucianisme/Taoïsme
- 3 Hindoeïsme
- 4 Boeddhisme
- 5 Zen — Boeddhisme

Serie: Wereldproblemen

- 1 Het bevolkingsvraagstuk
- 2 Welvaart — armoede
- 3 Oorlog — vrede
- 4 Het rassenvraagstuk
- 5 Communisme en democratie

Bestellingen: per giro 58 t.n.v. „De Humanistische Pers, Utrecht”, van f 0.60 per deeltje of f 3,— per serie.

Uw boek per post

In de laatste tijd hebben wij de aandacht gevestigd op een aantal boeken. Omdat het niet gemakkelijk is deze te onthouden geven wij hieronder een overzicht. Nu het najaar voor de deur staat is er wellicht aanleiding eens na te gaan of er ook voor u niets bij is waarmee u de langere avonden zinvol kunt vullen:

Annet van Battum:

Erasmus, rebel tegen wil en dank
176 blz., 100 illustraties *f* 12,50

Isaak Babel:

Miniaturen. Verspreide verhalen
en dagboekbladen
173 blz. *f* 9,50

Peter L. Berger:

Sociologisch denken
198 blz. *f* 11,—

A. L. Constandse:

Geschiedenis van het humanisme
in Nederland
200 blz. *f* 8,90

Erich Fromm:

De angst voor vrijheid
224 blz. *f* 9,90

De zelfstandige mens
206 blz. *f* 9,90

De gezonde samenleving
274 blz. *f* 12,90

Liefhebben, een kunst, een kunde
176 blz. *f* 9,90

Psychoanalyse en religie
156 blz. *f* 9,90

Prof. Dr. T. T. ten Have e.a.:

Ontkerkelijkheid en buitenkerkelijkheid
in Nederland *f* 58,—

Julian Huxley:

Essays van een humanist
263 blz. *f* 14,90

Religie zonder openbaring
208 blz. *f* 9,80

Dr. G. A. Klinkenberg

Een tuin in de wildernis
214 blz. *f* 19,50

Leszek Kolakowski:

De mens zonder alternatief
258 blz. *f* 18,90

De hemelsleutel
161 blz. *f* 10,90

Over de sterfelijkheid van de rede
273 blz. *f* 18,90

Gesprekken met de duivel
164 blz. *f* 10,90

R. D. Laing:

Strategie van de ervaring
125 blz. *f* 9,25

C. A. Mennicke:

De tegenwoordige stand van het
wijsgerig denken
164 blz. *f* 5,50

Pico della Mirandola:

Over de menselijke waardigheid
55 blz. *f* 6,90

J. P. van Praag e.a.:

Rede en religie in het humanisme
250 blz. *f* 11,50

De dag ligt nog voor ons

214 blz. geb. *f* 14,90, ingen. *f* 11,90

Bertrand Russell:

Waarom ik geen Christen ben
268 blz. *f* 14,50

Problemen der filosofie
160 blz. *f* 9,25

Religie en wetenschap
160 blz. *f* 9,25

C. H. Schonk:

Humanisme, ook uw kijk op het leven?
96 blz. *f* 4,50

P. Spigt e.a.:

Multatuli 1820-1887 (nr. 11 Maatstaf '70)
96 blz. *f* 4,90

Anthony Storr:

Agressie bij de mens
136 blz. *f* 9,25

Libbe van der Wal:

Kennis van goed en kwaad
270 blz. *f* 7,90

*Bestellingen door storting of overschrijving op
giro 58 - Humanistische Pers, Utrecht.*

Rapporten van de Humanistische Stichting Socrates

De aanstootgevers

32 blz.

Het gezag

40 blz.

Echtscheiding

24 blz.

Humanisme en Arbeid

54 blz.

Strafrecht en seksualiteit

40 blz. (verschijnt in september '70)

De prijs van deze uitgaven bedraagt *f* 2,50

*Bestellingen door storting of overschrijving op
giro 58 - Humanistische Pers, Utrecht.*